

Cser Orsolya:

AZ EURÓRA TÖRTÉNŐ ÁTÁLLÁS MENETE ÉS ANNAK HATÁSA A VÉDELMI SZÉKTOR GAZDÁLKODÁSÁRA

Rezümé:

A szerző a cikkben az Euró közös valuta fejlődési történetét vázolja fel, a magyarországi bevezetés szükséges lépéseinek áttanulmányozásával. Emellett kitékint azon feladatokra, melyek a védelem területén merülnek fel a közös valutára való átálláskor.

Kulcsszavak:

gazdasági biztonság, védelmi szektor, transzparencia, szuverenitás, szubszidaritás

Orsolya Cser:

THE PROCESSION OF THE CHANGEOVER TO THE EURO AND THE IMPACT ON THE MANAGEMENT OF THE DEFENCE SECTION

Résümé:

In this article the author rough out the developmental history of the Euro as a general currency, included the pre-lection of the necessary steps in Hungary. In addition it reviews for the tasks which come up in the section of defence in connection with the desertion for the Euro.

Keywords:

security of economic, section of defence, transparency, suverenity, subsidiarity

I.

A forint útja az euróhoz

I.I. A Gazdasági és Monetáris Unió megvalósítása

A II.világháború után, a két vilárendszer szembenállása idején a Montánunión belül kialakuló együttműködés az erős gazdaság és az erős védelmi szektor alapja volt. Az első olajválság megmutatta azonban, hogy az integrációhoz közös pénz is kell.

A Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) célkitűzése az EU-tagállamoknak azt a felismerését tükrözi, hogy az egységes piac csak közös monetáris politika mellett valósulhat meg. Ez nem nélkülözheti a gazdaságpolitikák összehangolását és a költségvetési fegyelmet. A monetáris unió megvalósítása azzal jár, hogy a benne részt vevő tagállamok közösen alakítják a monetáris unió egészére vonatkozó egységes monetáris és árfolyam-politikát, és közös pénzt használnak. Az egységes monetáris politika konkrét meghatározásával és végrehajtásával pedig egy nemzetek fölötti intézményt bíznak meg, ez a közös jegybank. Az, hogy az eurót elsőként bevezető tagállamok 1999 elejétől már közös és egységes monetáris politikát folytattak, míg a gazdaságpolitika egyéb területein csak a szoros együttműködést tűzték ki célul, gazdasági okok mellett elsősorban a politikai unió felé tett lépések jelenlegi eredményeivel áll összefüggésben.

Mindaddig, amíg fennmarad a tagállamok politikai önállósága, nehezen képzelhető

el, hogy lemondanának politikai céljaik megvalósításában is kiemelkedő szerepet játszó, önálló nemzeti költségvetésről. Nem véletlen, hogy az EU közös költségvetése a tagállamok összesített bruttó hazai termékének (GDP) arányában csak alig több mint egy százalékot tesz ki, miközben a nemzeti költségvetések GDP-hez viszonyított aránya 40 százalék körül alakul. Ez az összevetés is jelzi, hogy a költségvetési politika terén az EU-országok egyelőre nem kívánják feladni önállóságukat.

A Maastrichti Szerződés három szakaszban irányozta elő a Gazdasági és Monetáris Unió megteremtését. A közös pénz bevezetésével összefüggő, rendkívül összetett jogi, technikai, logisztikai és szervezési feladatok megoldására pedig egy szintén három periódusra osztható, részletes ütemtervet készítettek. A félreértések elkerülése végett a GMU esetében három szakaszból, míg az euró bevezetésével kapcsolatban három fázisról beszélünk (ld. Függelék).

I.II. A Gazdasági és Monetáris Unió intézményrendszere

A Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszának kezdetével, 1999 januárjában vezették be a közös pénzt, az eurót az EU 11 tagállamában (Ausztria, Belgium, Finnország, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország). Négy EU-tagállamban (Dánia, az Egyesült Királyság, Görögország és Svédország) a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakaszának kezdete nem jelentette egyben az euró bevezetését.

Két évvel később, 2001. január elsején azonban Görögország is csatlakozott a monetáris unióhoz. A kezdetben 11 (majd 12) EU-tagállam alkotta térség, amelyben a közös valuta bevezetésre került, az egyszerűsítés kedvéért az „euróövezet” elnevezést kapta. Az euróövezetben az egységes monetáris politika meghatározása és megvalósítása egy újonnan létrehozott intézmény, a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) az illetékességébe tartozik. A KBER az 1998 júniusában létrehozott, frankfurti székhelyű Európai Központi Bankból (EKB) és a 15 EU-ország mindegyikének nemzeti jegybankjaiból áll.

Az euróövezet egységes monetáris politikájáért az EKB döntéshozó testületei a felelősök. Mivel a KBER-nek azon tagállamok nemzeti jegybankjai is tagjai, ahol még nem került sor a közös pénz bevezetésére, meghonosodott az eurórendszer elnevezés is. Ez a kifejezés nem szerepel a közösségi jogban, de jól szemlélteti az euróövezet és az azon kívül maradó tagállamok nemzeti jegybankjai közötti különbséget. Az eurórendszer az EKB-ból és az eurót már bevezető tagállamok nemzeti jegybankjaiból áll, így jelenleg az egységes monetáris politika megvalósítása az eurórendszer feladata.

I.II.I. Általános gazdaságpolitika

A szerződés a tagállamok kötelezettségévé teszi gazdaságpolitikájuk folyamatos egyeztetését. Ennek érdekében meghatározza az általános gazdaságpolitikai egyeztetés mechanizmusát, intézményi kereteit és eljárásrendjét, részletesen szabályozva a közreműködő intézmények szerepét, kompetenciáját.

Az EU országai úgy döntöttek, hogy közös erőfeszítéseiknek és az EU

költségvetésének jelentős részét arra fordítják, hogy nagyobb gazdasági növekedést érjenek el és több munkahelyet teremtsenek. A fenntartható növekedés az Unió egyik fő prioritásává vált. Az EU gazdaságának versenyképesebbé kell válnia, és a kevésbé jómódú régióknak utol kell érniük a többieket. A versenyképesebb gazdaság a kutatás, oktatás terén több beruházást, kiterjedt közlekedési és energiahálózatokat, valamint jobb foglalkoztatási feltételeket igényel.

A tartós növekedés elérése továbbá függ az EU növekedési képességének kiaknázásától és fokozásától, illetve az információáramlás hatékonyságától is. E célkitűzés, azaz a kohézió különösen a kevésbé fejlett régiók támogatását tűzte ki célul, hogy azok gazdasága szembe tudjon nézni a globális versennyel.

Ezen területekhez hasonlóan a terrorizmus, a szervezett bűnözés és az illegális bevándorlás elleni küzdelem, a védelem megszervezése is sokkal hatékonyabban szolgálja a közös biztonságpolitika célkitűzéseit, ha az EU-országok megosztják egymás közt az információkat, és közösen lépnek fel a biztonságot veszélyeztető tényezők, veszélyforrások ellen.

I.II.II. Költségvetési politika

A tagállamok költségvetési politikájára nézve a közösségi jogszabályok az általános gazdaságpolitikai koordináción túlmutató, további követelményeket is tartalmaznak, főként az államháztartási hiány kordában tartása céljából, de figyelemmel vannak az államadósság alakulására is. A konvergenciakritériumok bemutatásánál részletezett, a túlzott deficit esetén alkalmazandó eljárás mellett az – annak kiegészítésére és pontosítására kialakított – ún. Stabilitási és Növekedési Egyezmény (SNE) rögzíti azokat a számszerűen is meghatározott költségvetési mutatókat, amelyek teljesítését az EU illetékes testületei szigorúan ellenőrzik, és azokat a szankciókat, amelyeket a mutatók túllépése esetében érvényesítenek az adott tagállammal szemben.

A SNE valamennyi EU-tagállamra érvényes, de néhány szempontból eltérő módon kezeli az eurót bevezető és az euróövezeten kívül maradó tagállamokat. A túlzott deficit fennállása esetén a szankciók csak az eurót bevezető tagállammal szemben alkalmazandók. Az SNE fontos eleme, hogy kimondja: ahhoz, hogy a tagállamok a költségvetési hiányt – néhány kivételes esetet leszámítva – mindenkor a szerződés jegyzőkönyvében meghatározott referenciaértéken (a GDP 3 százalékán) belül tudják tartani, középtávon egyensúlyközeli vagy többletet mutató államháztartási egyenleget kell megcélozniuk. Ez lehetővé teszi, hogy a konjunktúraciklus mélypontján úgy növelhessék költségvetés kiadásait, hogy ezzel nem sértik meg a 3 százalékra vonatkozó szabályt.

Az SNE további fontos eleme, hogy az euróövezetben részt vevő tagállamoknak stabilitási programot, az euróövezeten kívül maradó tagállamoknak konvergenciaprogramot kell készíteniük. Figyelembe véve azt a különbséget, hogy az euróövezeten kívüli tagállamok megtartják monetáris és árfolyam-politikai autonómiájukat, a stabilitási és a konvergenciaprogramok tartalmi kellékeit azonos módon határozták meg. A programoknak tartalmazniuk kell a középtávon egyensúlyközeli állapotot vagy többletet mutató államháztartási egyenlegre vonatkozó

célkitűzést, be kell mutatniuk az ezt megalapozó költségvetési pályát és a program teljesítéséhez szükséges (alkalmazott vagy tervezett) költségvetési és egyéb gazdaságpolitikai intézkedéseket, valamint számszerű költségvetési hatásukat.

Mind a stabilitási, mind a konvergenciaprogramoknak legalább három évre kell előretekinteniük. A programokat először 1999-ben kellett elkészíteni és benyújtani az EU illetékes testületeinek (Bizottság, Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa). Emellett a tagállamoknak nyilvánosságra is kell hozniuk e programokat.

Az EU-költségvetés felállítása valamennyi szakaszában demokratikus folyamat eredménye. Amellett, hogy az éves költségvetést az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak is jóvá kell hagynia, szinte valamennyi köztes lépéshez a végrehajtása előtt közösségi jogszabályt kell alkotni. Ez engedélyező jogi aktus vagy jogalap formájában valósul meg, amelyet a Bizottság javasol, és a jogalkotó hatóság (Tanács és a Parlament) hagy jóvá.

A nagyobb átláthatóság érdekében a tevékenység alapú költségvetés-tervezést használják, melynek alapján az EU költségvetését 31 szakpolitikai területre osztották fel. Ezek meghatározzák – a védelem illetve biztonságpolitika területét is magába foglalóan –, hogy milyen szakpolitikában folytatunk tevékenységet, mennyi pénzt költünk rájuk, és mekkora személyzet dolgozik rajtuk.

Az EU pénzeszközeit a hatékony és eredményes pénzgazdálkodás elvével összhangban kell felhasználni. Eszerint a pénz kezelői minden erőfeszítést megtesznek, hogy az elköltött pénzért a lehető legmagasabb értéket szerezzék meg. Ehhez valamennyi szabályt és előírást szigorúan be kell tartani, továbbá mindennek igazolása érdekében rendszeres értékeléseket kell végezni.

I.II.III. Árfolyam-politika

Az árfolyam-politikai együttműködés tekintetében különbséget kell tenni az euró és az Európai Unión kívüli országok valutái, illetve az euró és az euróövezethez (még) nem kapcsolódó tagállamok valutái közötti árfolyam-politikai együttműködés mechanizmusai között. Az előbbit illetően az eurót érintő árfolyam-politikai döntésekre vonatkozó előírások a mérvadóak.

Ezek alapján az árfolyammal kapcsolatos stratégiai döntések a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsának és az Európai Központi Banknak közös hatáskörébe tartoznak. Az utóbbival kapcsolatban a szerződés azon követelménye a meghatározó, mely szerint „a tagállamok árfolyam-politikájukat közös érdekként kezelik”. Az árfolyam-politikai lépések egyeztetésére részben a már fent említett gazdaság- és költségvetés-politikai koordináció keretében kerül sor, részben az EKB Általános Tanácsában, amelynek az euróövezeten kívüli tagállamok jegybankelnökei is tagjai. Ugyanakkor az árfolyam-stabilitásra vonatkozó konvergenciakritérium értelmében a monetáris unióban való részvétel előfeltételeként az euróövezeten kívüli tagállamok valutáinak be kell kapcsolódniuk az euró és az euróövezeten kívüli tagállamok közötti árfolyam-mechanizmusba, az 1999 elején életre hívott ERM2-be.

A közös monetáris politika kialakítását az EKB-n belül működő, különböző témájú szakértői bizottságok (illetve ezeknek alárendelve különböző munkacsoportok) segítik.

Ezekben az eurórendszer nemzeti központi bankjaiból delegált szakértők, illetve az EKB munkatársai vesznek részt. A bizottságokban és munkacsoportokban nyílik lehetőség a nemzeti jegybankok együttműködésével történő álláspontok közös kidolgozására, és ez a közös együttműködés lehetőséget nyújt arra, hogy az egyes nemzeti bankok képviselői rendszeresen részt vegyenek az EKB munkájában. A bizottságokban és a munkacsoportokban az eurórendszer tagjai mellett, azokon az üléseken, amelyeken az Általános Tanács feladatköre alá eső napirendi pontokat tárgyalják, az euróövezetben részt nem vevő jegybankok képviselői is részt vesznek. Ezért minden EU-tagállam nemzeti bankjának képviselői együttműködnek a KBER munkájában az adott jegybankot érintő kérdésekben.

A bizottságok és munkacsoportok munkája mellett a nemzeti jegybankok a saját országukra vonatkozóan – az illetékes nemzeti hatóságoktól vagy közvetlenül a gazdasági szereplőktől – statisztikai információkat gyűjtenek, amelyek a monetáris politikai döntések alapjául szolgálnak, illetve közgazdasági kutatásokkal is hozzájárulnak az EKB központi döntéseinek megalapozásához. Az ily módon előkészített és a Kormányzótanács által meghatározott közös monetáris politikai döntések végrehajtásában szintén kiemelt szerepük van a nemzeti jegybankoknak. Ezek látják el az euróövezet hitelintézeteit (az EKB monetáris politikai döntései és az általa előírt monetáris politikai eszközök segítségével) a szükséges likviditással. Ezeknél helyezik el továbbá az EKB által megkövetelt kötelező tartalékokat. Erre a feladatra regionális piacismeretük és a piacokhoz való közelségük miatt a nemzeti jegybankok a legalkalmasabbak, hiszen a hazai piacokon jelenlévő pénz- és hitelintézetek fő partnereként a már meglévő üzleti kapcsolatokra és bizalomra alapozhatnak.

Az Európai Központi Bank döntéshozó testületei

- A Kormányzótanács tagjai az euróövezetben részt vevő tagállamok nemzeti jegybankjainak elnökei és az Igazgatóság tagjai. A Kormányzótanács fő feladata a monetáris politikai irányelvek és a végrehajtás módjának meghatározása. Emellett dönt a monetáris politikán kívüli alapfeladatokról, engedélyezi az euróbankjegyek kibocsátását, valamint az intézmény működésével kapcsolatos legfontosabb kérdések is a hatáskörébe tartoznak.
- A hat főből álló Igazgatóság (az EKB elnöke, alelnöke és négy további tag) egyes tagjait az EU-országok állam- és kormányfői nevezik ki, egyhangú döntés alapján. Az Igazgatóság felelős a Kormányzótanácsban meghatározott monetáris politika végrehajtásáért, amelyre az euróövezetben részt vevő tagállamok nemzeti jegybankjainak közreműködésével kerül sor.
- Az EKB harmadik döntéshozó testületének, az Általános Tanácsnak tagja minden tagállam, tehát az euróövezeten kívüli tagállamok jegybankelnökei is, valamint az Európai Központi Bank mindenkori elnöke és alelnöke. Az Általános Tanács átmeneti feladatokat lát el, amelyek közül a legfontosabb a monetáris és árfolyam-politikai koordináció az euróövezet és az abban még részt nem vevő EU-tagállamok között. Ebből következően az Általános Tanács csak addig marad fenn, amíg van olyan EU-tagállam, amely nem vesz részt az euróövezetben.

A közös monetáris politika végrehajtása során a nemzeti jegybankoknál ún.

monetáris jövedelem keletkezik. Ez az euróövezetben részt vevő minden egyes jegybank esetében megegyezik a forgalomban lévő bankjegyek, valamint a hitelintézetek jegybanki betéteivel szemben fennálló pénzügyi eszközökből származó éves bevételeik és az adott nemzeti központi bank által a hitelintézetek betéteire fizetett kamatok különbségével. A nemzeti bankok e monetáris jövedelemből szerzett bevételeit minden pénzügyi év végén az EKB-ba befizetett tőkerészesedésük arányában felosztják a nemzeti jegybankok között. Mivel az euróövezetben a bankjegykibocsátásról való döntés joga az EKB hatáskörébe tartozik, a nemzeti jegybankok ezt a feladatot tovább nem látják el. A bankjegyek tényleges kibocsátása – azaz előállítás és forgalomba hozatala – azonban az EKB megbízásából továbbra is a nemzeti jegybankok egyik központi feladata marad.

A szerződés alapján az EKB a devizaműveleteit a KBER monetáris politikai stratégiájának részeként kezeli. Az intervenciók egyrészt az euró harmadik országok valutáival szembeni devizapiaci intervenciók céljából, másrészt az ERM2-ből adódó kötelezettségek miatt szükségesek. A jegybanki intervenciók végrehajtásakor az EKB esetenként dönti el, hogy önmaga kívánja-e az intervenciót végrehajtani, vagy egyéb, az euróövezetben részt vevő nemzeti jegybank bevonásával. Az intervenciók végrehajtása céljából az EKB-nak devizatartalékokra van szüksége. Az eurórendszer hivatalos tartalékai egyrészt a nemzeti jegybankok saját tartalékaiból állnak, másrészt azokból a devizatartalékokból, amelyeket a nemzeti központi bankok az EKB és a KBER alapokmányának előírásai szerint átruháznak az EKB-ra. Az euróövezet nemzeti jegybankjai feladatainak a bemutatása azért különösen érdekes, mivel, amikor Magyarország is bevezeti az eurót, az MNB feladatköre – az euróövezeti jegybankok egyikeként – a fentiekhez hasonló lesz.

I.III. Az euró bevezetésének előnyei

Az európai gazdasági integráció történetének ismeretében könnyen belátható, hogy a termékek és a termelési tényezők szabad áramlásának, azaz az EU egységes piaca megteremtésének logikus folytatása a közös pénz bevezetése.

Az árak átláthatóságának növelése

Az egységes európai piac a piaci szereplők számának növekedése révén a korábbinál nagyobb versenyre kényszeríti a vállalkozásokat. A közös európai valuta pedig az egységes piac hatékonyságát képes növelni, hiszen a termelők és a fogyasztók közvetlenül össze tudják hasonlítani az egymással versengő termékek árát az egyes tagállamokban. Az árak átláthatóságának köszönhetően az olcsóbb helyen vásárolhatnak, elősegítve ezzel az árak kiegyenlítődését. A hatékonyság növelése a piaci szereplőket nemcsak az egységes európai piacon hozhatja kedvezőbb helyzetbe, hanem a nemzetközi piacon is versenyképesebbé teszi termékeiket, szolgáltatásaikat.

A fenti előnyök ellenére az egységes pénz használata önmagában még nem tüntethet el teljesen minden árkülönbséget (az adózási különbségek és más tényezők a versenyt torzíthatják), de a megmaradó különbségek láthatóbbá válnak, és ez ösztönöz csökkentésükre vagy megszüntetésükre.

Az átváltási költségek megszűnése

További, számszerűsíthető előny származik abból, hogy az egyetlen pénz (az egységes valuta) alkalmazása révén komoly megtakarítások érhetők el, hiszen megszűnnek a különböző valuták egymásra történő átváltásával kapcsolatos költségek.

Az árfolyam-ingadozások megszűnése

Az egységes valuta alkalmazásából adódó legfontosabb előny az árfolyam-ingadozások kiküszöböléséből származik. Az országok egymás közötti gazdasági kapcsolatainak (külkereskedelem, idegenforgalom, pénzügyi folyamatok) alakulásában ugyanis fontos szerepet játszik az, hogy mennyire stabil árfolyammal számolhatnak a gazdasági szereplők az adott időszakban. Amennyiben várakozásaik szerint az árfolyam ingadozik, akkor vagy elállnak az adott gazdasági ügylettől, vagy kénytelenek költséges fedezeti ügyletekkel biztosítani magukat az árfolyam-ingadozás (le- vagy felértékelődés) számukra kedvezőtlen hatásai ellen. Rögzített árfolyamrendszerben ezek a veszélyek/költségek nem jelentkeznek, de ekkor sem zárható ki annak lehetősége, hogy a részt vevő országok – amennyiben a gazdasági és/vagy politikai körülmények úgy alakulnak – feladják az árfolyam rögzítését.

A pénzügyi piacok hatékonyságának a növekedése

A pénzügyi szolgáltatások terén a közös pénz további előnye, hogy az euróövezet tőkepiacain jelentős változásokat indított el. Ezek a változások a pénzügyi szektorban is a verseny erősödésével járnak, ami – a pénzügyi szolgáltatások költségeinek csökkenésével, a szolgáltatások szélesebb körű kínálatával, illetve összességében nagyobb kereslettel és kínálattal (likviditással) – növeli a piacok hatékonyságát. Ennek eredményeképpen a korábbi nemzeti piacoknál nagyobb, szélesebb, mélyebb és nyitottabb, egységes pénzügyi piac jön létre.

Az euró és az átváltási költségek

Az Európai Bizottság 1995-ben kiadott jelentése az alábbi példával érzékeltette a valutaátváltáskor felmerülő költségek jelentőségét. Képzeljük el, hogy valaki Németországból 1000 márkával a zsebében elindul, hogy körbeutazza az EU tagállamait! Minden határ átlépésekor átváltja a nála lévő pénzt az adott ország valutájára, egyébként nem költ semmit. Körutazásának végére érve kevesebb mint 500 márkával tér haza Németországba, azaz pénzének több mint felét elvitte a pénzváltók jutaléka. Az átváltási költségek nemzetgazdasági szinten is jelentősek. Az Európai Bizottság jelentése szerint az EU összesített GDP-jének 0,3–0,4 százalékára rúgnak.

Az eurókészpénz 2002. január 1-jei bevezetése

Az eurót 1999. január 1-jén az Európai Unió 11 tagállamában (majd 2001. január 1-jén Görögországban) egyelőre még csak számlapénzként vezették be. Európában tehát csupán banki átutalásokkal, csekkekkel, bankkártyával – azaz minden olyan formában, ahol nincsen szükség a tényleges, „kézben fogható“ pénzre – lehetett fizetni. Az euróbankjegyeket és -érméket, illetve az euró váltópénzeként szolgáló centérméket egységesen, 2002. január 1-jén vezették be az euróövezetet alkotó 12 tagállamban.

A „régieket“ nemzeti valuták – amelyek ez alatt az euróbankjegyek és -érmék bevezetéséig terjedő átmeneti időszak alatt továbbra is használatban maradtak –

csupán helyettesítik az eurót a készpénzforgalomban. Ennek az időbeli eltolódásnak a célja – a készpénz előállításának időigényessége mellett – a gazdasági szereplők fokozatos felkészítése az új közösségi pénzre. Elsőként a pénzpiacok tértek át, amelyek már 1999. január elsejétől euróban működnek. A készpénzforgalom euróra történő átállása ennek a folyamatnak pedig az utolsó lépése. Az átmeneti időszak alatt lehetőség van a számlapénzforgalom euróban vagy még a „régí” nemzeti valutában történő bonyolítására, bár ez valójában csak formális megkülönböztetés, hiszen a műveletek végzésében közreműködő pénzügyintézetek természetesen euróban számolnak el egymással.

Annak ellenére, hogy az euró egyelőre nem jelent meg a készpénzforgalomban, közgazdasági értelemben természetesen már ma is az euró a monetáris unióban részt vevő 12 tagállam pénze, hiszen az euró és a nemzeti valuták közötti átváltási arányokat végérvényesen és visszavonhatatlanul rögzítették. A készpénzként használatos nemzeti valuták kizárólag az euró váltópénzeként (szaknyelven: denominációjaként) értelmezhetők, és a végérvényesen rögzített átváltási arányokat – a forint/fillér átváltáshoz hasonlóan – egyetlen piaci szereplő sem kérdőjelezi meg.

A monetáris unióban részt vevő tagállamok pontosan és részletesen kidolgozott tervvel rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy 2002 első hetében, de legfeljebb első két hónapjában miképpen váltják majd fel az euróbankjegyek és -érmék a jelenleg használt fizetőeszközöket.

2002. január elsejétől megszűnt azon átmeneti időszak, mely lehetővé tette, hogy a számlapénzforgalom euróban vagy továbbra is a „régí” nemzeti valutában kerüljön lebonyolítására. Ettől az időponttól kezdve a számlapénzforgalom kizárólag euróban bonyolítható. A készpénzfizetést illetően 2002. január elsejét követően – az egyes euróövezeti tagállamokban részben eltérő határidővel – van egy legfeljebb két hónapos átállási időtartam, amikor az újonnan bevezetett euróbankjegyek és -érmék mellett használható még a nemzeti valuta is. Legkésőbb 2002. február 28-i határidővel azonban a pénzcserét minden tagállamban lezárták, és a nemzeti valuták véglegesen kikerültek a forgalomból.

A legfeljebb két hónapos átmeneti időszakot követően az euróövezeti tagállamok jegybankjainál – egymástól eltérően – korlátlan ideig vagy legalább 10 évig az adott ország nemzeti valutájában kibocsátott bankjegyeket euróra lehet váltani. Ami az egyéb euróövezeti valuták átváltását illeti (azaz például Németországban a schilling vagy a líra átváltását), 2002. március 31-ig az euróövezeti tagállamok jegybankjai ingyenesen beváltanak minden euróövezeti valutát euróra.

I.III.I. Euróbankjegyek

Kizárólag az EKB jogosult engedélyezni az euróbankjegyek kibocsátását az euróövezeten belül és csak az EKB, illetve a nemzeti központi bankok által kibocsátott bankjegyek minősülnek törvényes fizetőeszköznek.

Az euróbankjegyek jellemzői:

- 7 különböző címletű bankjegy létezik: 5,10,20,50,100,200 és 500 euró.
- A bankjegyek mérete növekvő, színük különböző, vakok és gyengénlátók

érdekében eltérő tapintásúak.

- Az érméktől eltérően a bankjegyek minden tagállamban mindkét oldalukon azonosak.
- A bankjegyek egyik oldala stilizált ablakokat és kapukat ábrázol (utalás Európa nyitott szellemére és kooperációs készségére), a másik oldal stilizált hidakat (utalásként a szoros kooperációra és kommunikációra Európa és a világ többi része között).
- Az ábrák a növekvő címleteken az egymást követő jelentős európai építészeti stílusokat jelképezik: 5 (klasszikus), 10 (román), 20 (gótikus), 50 (reneszánsz), 100 (barokk és rokokó), 200 (vas és üveg architektúra), 500 (modern, XX. századi építészet).
- A bankjegyeken a 11 tagállami nyelvnek megfelelő írásmódban szerepel az „euró” szó (a görög és a latin ABC szerint), valamint az Európai Központi Bank rövidítése 5 változatban (BCE, ECB, EZB, EKP, EKT).

I.III.II. Euró- és centérmék

Az euró- és a centérmék kibocsátására az euróövezetbeli tagállamok jogosultak, azonban az EKB-nak jóvá kell hagynia a kibocsátandó összeget.

Az érmék jellemzői:

- 1 euró=100 cent
- 8 fajta érme létezik: 1 és 2 eurós érme, továbbá 1, 2, 5, 10, 20, 50 centes érme.
- Eltérően a bankjegyeiktől, az érmék az egységes oldal mellett rendelkeznek egy nemzeti oldallal is. Az eltérő nemzeti oldal ellenére minden érme minden euróövezeti tagállamban törvényes fizetőeszköz.
- Az egységes oldal ábrázolja az EU-csillagokat, az érme értékét és egy, az érme értékétől függő EU-térképet (1, 2, 5 centes érme: Európa helye a világban; 10, 20, 50 centes érme: Európa mint független nemzetek csoportja; 1, 2 eurós érme: határok nélküli Európa).
- Az érmék pereme a vakok és gyengénlátók érdekében különbözőképpen recézett.

I.IV. Az euró bevezetésének feltételei

A Maastrichti Szerződésben meghatározott kritériumok szolgálták annak megítélésére, hogy mely EU-tagállamok vezethetik be az egységes valutát: az eurót. A kritériumok – amellet, hogy megkívánják az integrált piacokat és a stabil gazdasági helyzetet – két csoportra oszthatók: jogi és gazdasági követelményekre. A nemzeti jogszabályoknak (különös tekintettel a nemzeti jegybanktörvényekre) meg kell felelniük a szerződés, illetve az EKB és a KBER Alapokmánya rendelkezéseinek, másrészt a gazdaságoknak teljesíteniük kell a szerződéshez csatolt jegyzőkönyvekben pontosan megfogalmazott számszerű követelményeket, a konvergenciakritériumokat.

A nominális konvergenciakritériumok mellett az euróövezethez való csatlakozás

előfeltétele a nemzeti jogszabályok és a közösségi jog közötti összhang megteremtése.

A monetáris politikára és a jegybanki működés jogszabályi kereteire igen magas szintű közösségi jogforrások vonatkoznak. A Maastrichti Szerződés külön fejezetet szentel a monetáris és gazdaságpolitikának, a szerződés szerves részét képező egyik jegyzőkönyv pedig az EKB és a KBER alapokmánya címet viseli. A közösségi előírások elsősorban a jegybanki függetlenség rendezőelve mentén szabályozzák az EKB és a KBER működését, de emellett fontos szerepet játszik a jegybank működésének átláthatósága (transzparencia) és a központi bank ellenőrizhetősége (beszámoltathatósága) is.

A jegybanki függetlenség szempontjából megkülönböztethető az intézményi, a személyi és a pénzügyi függetlenség. A jegybanki függetlenség és ellenőrizhetőség nem a monetáris integráció sajátos követelménye, hanem világszerte terjedő gyakorlat. Ami a KBER, mint nemzetközi (közösségi) intézmény esetében sajátosnak tekinthető, az egyrészt az, hogy a monetáris politikáért viselt egyedüli felelősséget nemcsak a nemzeti (tagállami) kormányok és más politikai testületek vonatkozásában rögzítették, hanem a közösségi intézményekkel szemben is. Másrészt pedig az, hogy a szerződésben, illetve az EKB és a KBER alapokmányában tömören megfogalmazott követelményeket az euró bevezetését jóval megelőzően részletesen kifejtette és értelmezte mind az Európai Monetáris Intézet (az EKB jogelődje), mind pedig az Európai Bizottság, górcső alá véve az EU tagállamok akkor hatályos jegybanktvényeit, és szinte mindegyik tagállam esetében talált olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétben voltak a fenti elvekkel.

A monetáris unióban 1999 elejétől részt vevő tagállamokról hozott döntés megalapozását szolgáló konvergencia-jelentésekben külön fejezet foglalkozott az úgynevezett jogi konvergenciával, amely főként a tagállamok jegybanktvényei, de esetenként más, kapcsolódó jogszabályai és a közösségi követelmények közötti összhang elérését szolgálta. Ennek érdekében 1998–1999-ben szinte mindegyik tagállamban kisebb-nagyobb mértékben módosították a jegybanktvényt.

I.IV.I. Intézményi, jegybanki függetlenség

Elsődleges cél

A közösségi joganyag egyértelműen az árstabilitás fenntartását jelöli meg az egységes monetáris politika meghatározásáért és végrehajtásáért felelős KBER elsődleges céljaként. Amennyiben az nem veszélyezteti az árstabilitási célt, a KBER támogatja a közösség általános gazdaságpolitikáit. Ez a megfogalmazás tükrözi a monetáris politika szerepéről alkotott nemzetközi vélekedés változását is. A nemzetközi tapasztalatok ugyanis azt mutatják, hogy a monetáris politika kiszámítható, alacsony inflációval jellemezhető gazdasági környezet kialakításával segíti elő leghatékonyabban a társadalom jólétének a növekedését. A másik tényező, ami hozzájárult ahhoz, hogy a fejlett piacgazdaságok példája alapján az árstabilitás megőrzése vált a KBER elsődleges feladatává, az a felismerés volt, hogy hosszú távon a monetáris politikának nincs hatása sem a gazdasági növekedés, sem a reálárfolyam alakulására.

Alapfeladatok

A KBER alapvető feladatai a következők:

- a Közösség monetáris politikájának meghatározása és végrehajtása;
- devizaműveletek végzése;
- a tagállamok hivatalos devizatartalékainak tartása és kezelése;
- a fizetési rendszerek zavartalan működésének előmozdítása.

Ezekon kívül az euróövezeten belül kizárólag az EKB hatásköre a bankjegykibocsátás engedélyezése. Az euróbankjegyek tényleges kibocsátását az EKB és az eurót bevezető ország nemzeti jegybankja is végezheti. Az euróérméket az euróövezetben részt vevő tagállamok bocsáthatják ki, a forgalomba hozható mennyiség meghatározásához azonban az EKB jóváhagyása szükséges. A KBER támogatja továbbá a hatáskörrel rendelkező hatóságokat a hitelintézetek ún. prudenciális felügyeletére és a pénzügyi rendszer stabilitására vonatkozó politikáik zavartalan megvalósításában.

Feladatainak megvalósítása céljából pedig az EKB a nemzeti központi bankok közreműködésével összegyűjti a szükséges statisztikai adatokat a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságoktól vagy közvetlenül a gazdasági szereplőktől. Ennek érdekében együttműködik a közösségi intézményekkel és szervekkel, a tagállamok vagy harmadik államok hatáskörrel rendelkező hatóságaival, valamint a nemzetközi szervezetekkel.

A tagállamok jegybankjainak elsődleges célja és alapvető feladatai azonosak a KBER fent bemutatott elsődleges céljával és alapfeladataival. A jegybankok az alapfeladatokon túl más feladatokat csak akkor és annyiban vállalhatnak, amennyiben az nem veszélyezteti az elsődleges cél elérését és az alapfeladatok megvalósítását.

A feladatok független módon történő ellátása

Feladataik ellátása során sem az EKB, sem a nemzeti jegybankok, sem a döntéshozó testületek tagjai nem fogadhatnak el utasítást közösségi intézménytől vagy testülettől, a tagállamok kormányaitól vagy bármely más testülettől. A közösségi intézmények és testületek, valamint a tagállamok kormányai kötelezettséget vállalnak ezen elv tiszteletben tartására, és tartózkodnak az EKB vagy a nemzeti jegybankok döntéshozó testületei tagjainak befolyásolásától.

Transzparencia és tájékoztatás

A közösségi szintű gazdaságpolitikai koordináció céljából, de az elkülönült hatáskörrel rendelkező döntéshozó testületek autonómiáját tiszteletben tartva, a szerződés arról is rendelkezik, hogy a Bizottság egy tagja és a Tanács soros elnöke – szavazati jog nélkül – részt vesz az EKB Kormányzótanácsának ülésén. Ugyanakkor az EKB elnökét meg kell hívni a Gazdasági és Pénzügyi Miniszterek Tanácsának azon üléseire, amelyek napirendjén a KBER céljaihoz és feladataihoz kapcsolódó kérdések szerepelnek. Bár a monetáris politika kialakításában a KBER önálló, ebbéli tevékenységében nem korlátozhatják más intézmények (sem az EU egyéb intézményei, sem a tagállamok kormányai vagy parlamentjei), de működéséről folyamatosan tájékoztatnia kell ezeket az intézményeket és a közvéleményt. Tevékenységét tehát átlátható, transzparens módon kell folytatnia. A transzparencia követelménye ugyanakkor az egyes intézmények elkülönült hatáskörének elvét tiszteletben tartva érvényesül. A tájékoztatás tekintetében a szerződés, illetve az EKB és KBER alapokmánya az alábbiakat írja elő az EKB

számára:

- Az EKB legalább negyedévente kiadott jelentések és heti gyakorisággal közzétett pénzügyi beszámolók keretében folyamatosan tájékoztatja a közvéleményt a tevékenységéről.
- Az EKB évente egyszer jelentést készít az Európai Parlament, a Gazdasági és Pénzügyi Miniszterek Tanácsa, a Bizottság és az Európai Tanács számára.
- Az EKB elnökét és az Igazgatóság többi tagját az Európai Parlament illetékes bizottságai – mind az Európai Parlament, mind az érintettek kezdeményezésre – bármikor meghallgathatják.

A jegybank és a költségvetés kapcsolata

A szerződés világosan rendelkezik a jegybank és a költségvetés kapcsolatáról, ismételten figyelembe véve, hogy ez a kapcsolat a monetáris unióban nemcsak tagállami szinten, hanem az EKB, illetve a tagállamok jegybankjai és a közösségi intézmények viszonyában is szabályozást igényel. A vonatkozó rendelkezés szerint sem az EKB, sem a tagállamok nemzeti jegybankjai nem nyújthatnak semmilyen hitelt a közösségi intézmények vagy testületek, központi kormányzatok, regionális, helyi vagy más közhivatalok, egyéb köztestületek vagy a tagállamok vállalatai részére, és nem vásárolhatnak közvetlenül ezen intézményektől általuk kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat (például állampapírokat).

I.IV.II. Személyi függetlenség

A szerződés, illetve az EKB és a KBER alapokmánya részletesen szabályozza a monetáris politikai döntéshozó testületekben résztvevő jegybanki vezetők kinevezését, (esetleges) elmozdítását, megbízási idejét, továbbá rendelkezik a döntéshozatali testületek tagjai által vállalható más funkciókról is. Ezeknek a szabályoknak nemcsak a nemzeti jegybankok első számú vezetői, hanem a döntéshozó testületekben részt vevő valamennyi vezető esetében érvényesülniük kell. A döntéshozó testületek valamennyi tagjának mandátuma legalább öt év. Pozíciójukból elmozdításukra csak pontosan körülhatárolt esetekben kerülhet sor, és az ilyen helyzetekben jogorvoslati lehetőséggel rendelkeznek. A döntéshozó testületek tagjai nem vállalhatnak olyan funkciókat (például kormányhivatal, képviselői tisztséget, üzleti vállalkozásban való érdekeltséget), amely befolyásolhatja őket a monetáris politikai döntések meghozatalában.

I.IV.III. Pénzügyi függetlenség

Az elsődleges cél, az árstabilitás elérését szolgáló jegybanki működés további garanciája, hogy a közösségi jognak megfelelően a jegybankoknak rendelkezniük kell a feladataik ellátásához szükséges pénzügyi eszközökkel. Ezért a jegybanki működés finanszírozására (a jegybankok operatív költségvetésére) sem gyakorolhatnak befolyást egyéb intézmények (például a tagállamok kormányai), azaz előzetesen nem határozhatják meg azt, milyen pénzügyi forrásokkal rendelkezhetnek a jegybankok.

Ez a követelmény szintén az ellenőrizhetőség elvével párhuzamosan jelentkezik, hiszen az ellenőrizhetőség egyebek mellett azt is jelenti, hogy a jegybankoknak az arra illetékes hatóságokat (utólag) tájékoztatniuk kell arról, hogyan gazdálkodtak a rendelkezésükre álló pénzeszközökkel.

A gazdasági konvergenciát vizsgáló kritériumok

A gazdasági felkészültség megítélésére a már említett maastrichti konvergenciakritériumok szolgálnak. A monetáris uniót megalkotó országok esetében 1998 tavaszán a Bizottság és az Európai Monetáris Intézet számolt be a Tanácsnak az ún. konvergencia jelentésekben arról, mely országok teljesítették a kritériumokat. A résztvevők köréről ezen konvergencia jelentések alapján döntött minősített többséggel 1998. május 2–3-án az állam- és kormányfők összetételében üléselő Tanács. Ennek a döntésnek lett az eredménye, hogy 11 tagállam 1999. január 1-jén bevezette az eurót.

Árstabilitás

„Az... árstabilitási kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam fenntartható árstabilitással és a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos inflációs rátáját legfeljebb 1,5 százalékponttal meghaladó inflációs rátával rendelkezik. ...”

Költségvetési fegyelem

„Az...állami költségvetési helyzetre vonatkozó kritérium azt jelenti, hogy a vizsgálat időpontjában a tagállam nem áll a [Gazdasági és Pénzügyminiszterek] Tanács[a] által a túlzott hiány fennállásáról...hozott határozat hatálya alatt.” A túlzott hiány fennállását megállapító határozat meghozatala során két mutató, az államháztartási hiány, illetve az államadósság GDP-hez viszonyított alakulását vizsgálják. A közösségi előírások mindkettőre ún. referenciaértéket határoztak meg: az előbbire 3, az utóbbira 60 százalékot. Az ezeket meghaladó értékek esetében a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa – minősített többséggel – dönt arról, hogy fennáll-e az adott a tagállamban az ún. túlzott hiány. A döntés során figyelembe vehetik, hogy

- az államháztartási hiány ugyan meghaladja a referenciaértéket, de jelentős mértékben és folyamatosan csökkent, és elért egy, a referenciaértékhez közeli szintet, illetve a referenciaérték túllépése csak kivételes és átmeneti, és az arány közel marad a referenciaértékhez;
- az államadósság ugyan meghaladja a referenciaértéket, de elegendő mértékben csökken, és kielégítő ütemben közelít a referenciaértékhez.

Árfolyam-stabilitás

„Az...Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusában történő részvételre vonatkozó kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző legalább két éven keresztül komoly feszültségek nélkül az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusá által előírt normál ingadozási sávokon belül maradt. Így különösen azt, hogy ugyanezen időszak alatt a tagállam saját kezdeményezésére nem értékelte le valutájának bilaterális középárfolyamát valamely másik tagállam valutájával szemben.”

Kamatkonvergencia

„A ... kamatokra vonatkozó konvergenciakritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos nominális hosszú távú kamatát legfeljebb 2 százalékponttal meghaladó kamattal rendelkezett...” A monetáris unió létrehozásakor, 1999 elején négy EU-tagállam nem vezette be az eurót:

- Svédországban részben a politikai szándék hiányzott a monetáris unióban való részvételhez, részben pedig az okozott gondot, hogy a svéd korona nem vett részt az árfolyam-mechanizmusban, így nem is lehetett értékelni az árfolyam-stabilitásra vonatkozó kritériumnak való megfelelést. Ráadásul a svéd jegybanktörvény néhány rendelkezése sem volt összhangban a közösségi előírásokkal.
- Teljesen más körülmények miatt került sor Dánia és az Egyesült Királyság távolmaradására. Ennek a két országnak (és csak nekik) a Maastrichti Szerződés olyan jogi lehetőséget biztosított, amely szerint nem kötelezhetők a monetáris unióba való bekapcsolódásra. Amennyiben azonban mégis a részvétel mellett döntenek, akkor természetesen ugyanúgy teljesíteniük kell a konvergenciakritériumokat, mint azon tagállamoknak, amelyek nem rendelkeznek a kívülmaradás jogi lehetőségével.
- Görögország volt azon ország a kívülmaradó négy tagállam közül, amely az 1998. évi vizsgálat időpontjában nem teljesítette a konvergenciakritériumok egyikét sem.

II.

Felkészülés az euró bevezetésére Magyarországon

II.I. Magyarország monetáris uniós tagságának időzítése

Mivel a tagjelölt államok egyike sem rendelkezik a kívülmaradási (ún. opt-out) joggal, és a koppenhágai kritériumok kikötik, hogy az Európai Unió tagság feltétele a monetáris unióban való részvételre vonatkozó kötelezettségvállalás, a tagjelöltek, beleértve Magyarországot, csatlakozási tárgyalásaik során elkötelezték magukat, hogy az Európai Unió tagjaként gazdaságpolitikájukban a monetáris uniós tagság részvételi kritériumainak teljesítésére törekcszenek. A monetáris unióban való részvétel számunkra tehát nem lehetőség, hanem kötelezettség. A monetáris unióhoz vezető utat három szakaszra lehet bontani, és az egyes szakaszok megkezdésének az időpontja befolyásolja a monetáris uniós tagság időpontját.

A monetáris unióban való részvételünket a konvergenciakritériumok teljesítésének időzítésével tudjuk befolyásolni. A belépés optimális időzítése céljából egyfelől a feltételek teljesítésének a költségeit, másfelől a monetáris uniós tagságból származó haszon elmaradásának a költségeit kell megvizsgálni.

Az euró bevezetése feltételeinek teljesítése költségekkel jár. Egyrészt felmerülnek az átállás egyszeri, többnyire technikai költségei, amelyek az euróövezet tagállamainál is megfigyelhetők az euróra való átállásuk folyamán. Ezek a költségek alapvetően függetlenek a belépés időpontjától. Másrészt felmerülnek a maastrichti kritériumok

teljesítéséből adódó, nemzetgazdasági költségek is.

II.1.1. A Monetáris Unióhoz történő csatlakozás három szakasza

1. *Az EU-tagság előtti szakasz:* ebben szakaszban kellett a csatlakozás feltételeként teljesíteni a koppenhágai kritériumokat, meg kellett alkotni a szükséges törvénymódosításokat, liberalizálni kellett a tőkeáramlásokat, valamint a konvergenciakritériumok teljesítése érdekében előrettekintő gazdaságpolitikát kellett folytatni.
2. *Az EU-tagságtól az euró bevezetéséig terjedő szakasz:* Magyarország formálisan részt vesz a GMU harmadik szakaszában, ám a monetáris unióban még nem vesz részt. Mindazonáltal, a hazai gazdaság- és árfolyam-politikát össze kell hangolni az Európai Unió többi tagállamával, az MNB a Központi Bankok Európai Rendszerének a tagjává, a jegybankelnök az EKB Általános Tanácsának tagjává válik. Mint a monetáris uniós részvétel mellett elkötelezett országnak, törekedni kell a konvergencia kritériumok teljesítésére, Magyarország esetében különös tekintettel az infláció csökkentésére. Az árfolyam-kritérium teljesítésének előfeltételeként be kell kapcsolódni az ERM2-be.
3. *Az euró bevezetését követő szakasz:* Magyarország belép a monetáris unióba és az euróövezet tagjává válik, az euró felváltja a forintot mint törvényes fizetőeszközt, és ezzel az euróövezet egységes monetáris politikája érvényesül Magyarországon is. Az MNB elnöke az EKB Kormányzótanácsának teljes jogú tagjává válik, és az MNB részt vesz az egységes monetáris politika végrehajtásában.

Az árstabilitás-kritérium teljesítése tűnik a legnagyobb kihívásnak, főképpen az inflációcsökkentés költségeit kell figyelembe venni. Az infláció leszorítása a kritérium által megszabott szintre ugyanis azzal járhat, hogy a gazdaság növekedési üteme néhány évre a potenciális növekedési ütem alá süllyed. Mindemellett azonban fontos szem előtt tartani, hogy az infláció mértékének a csökkentése természetesen nem csupán a maastrichti kritériumok teljesítése miatt fontos, hiszen mint bemutattuk, a gazdaság érdeke megkívánja a kiszámítható, alacsony inflációs rátát.

Kimutatható továbbá, hogy minél később történik meg az inflációcsökkentés, a beragadó inflációs várakozások miatt a gazdasági növekedési ütem csökkenéséből adódó költségek annál jelentősebbek lesznek. Az inflációs várakozásoknak döntő szerepe van az inflációcsökkentés költségeinek a meghatározásában. Az, hogy az inflációs várakozások mennyire rugalmasan reagálnak az inflációcsökkentő politikára, nagyban függ az infláció múltbeli pályájától. Minél hosszabb ideig ragad be az infláció egy viszonylag magas szinten, annál nehezebben fognak csökkenteni inflációs várakozásaikon a piaci szereplők és annál költségesebb lesz az inflációcsökkentés. Éppen ezért az inflációcsökkentés ütemezésének az érve a mihamarabbi monetáris uniós tagság mellett szól.

A monetáris uniós belépés időzítésének kérdésénél meg kell továbbá vizsgálni, milyen hosszú távú előnyei, illetve milyen esetleges költségei vannak a monetáris uniós tagságnak. A tartós hasznok és költségek különbségeként kialakuló, a GDP

százalékában kifejezett növekedési többlet nagysága kulcsfontosságú tényező, ha a monetáris unióba való belépés optimális időpontját kívánjuk meghatározni.

II.I.II. Az euró magyarországi bevezetésének hosszú távú hasznai

A monetáris uniós tagság a Gazdasági és Monetáris Uniót bemutató fejezetben említett általános előnyök, illetve speciálisan hazánk, mint felzárkózó állam helyzetéből adódóan várhatóan több csatormán keresztül pozitívan fog hozzájárulni a magyar gazdaság hosszú távú növekedési rátájához. De emellett elképzelhető, hogy az euró bevezetéséből adódóan felmerülhetnek esetleges hátrányok is.

A kalkulálható változások:

- *Csökkenő reálkamatok okozta növekedési többlet:*
A monetáris unióhoz való csatlakozás következtében csökkeni fognak a hazai reálkamatok, aminek pozitív hatása lesz a gazdasági növekedésre. A reálkamatok két okból csökkenhetnek: egyrészt a szigorú uniós költségvetési előírások miatt csökkennie kell a közösségi szektor eladósodásának. Másrészt a közös valuta bevezetésével megszűnik a magyarországi befektetések árfolyamkockázata, illetve csökken az inflációs bizonytalanság, ami a reálkamatokra is mérséklően hat, hiszen nem kell a bizonytalanságból fakadó felárat fizetnie a hitelfeltevőnek. A reálkamatok csökkenésének hatására a közösségi és a magánszektor fizikai és a szellemi tőkébe történő beruházásai feltehetőleg növekedni fognak, és ez emeli hosszú távú növekedési rátánkat is.
- *Tranzakciós költségek megszűnéséből adódó nyereség:*
A saját valuta fenntartása tranzakciós költségekkel jár. Ezek a tranzakciós költségek elsősorban a bankok és más pénzügyi közvetítők által a külföldi fizetőeszközök forintra vagy más külföldi fizetőeszközre való átváltása fejében az ügyfeleknek felszámított jutalékok, vételi- és eladási árkülönbségek formájában merülnek fel. Ide tartoznak azok a „házon belüli” költségek is, melyeket a devizaügyletekben érintett vállalatok az ezen ügyletek miatt szükséges külön adminisztráció és kockázatkezelés miatt kénytelenek viselni. Az átváltási költségek a háztartások és vállalatok számára költségeket, a bankok számára viszont bevételt jelentenek. Az átváltási költségek megszűnése azonban nem egyszerű jövedelem átcsoportosítást jelent a bankszektortól a vállalatok és háztartások felé. A pénzváltási tevékenység egy részének megszűnésével felszabadulnak ugyanis olyan termelő erőforrások, melyek eddig lényegében egy adminisztratív korlátozás (saját valuta használata) által voltak lekötve. Ez az erőforrás-újraelosztás a GDP magasabb növekedési ütemét fogja okozni.
- *Az élénkülő külkereskedelem okozta többletnövekedés:*
A közös valuta a külkereskedelem bővülésén keresztül is emelheti a magyar gazdaság növekedési ütemét. A közös valuta külkereskedelem bővítő hatása mögötti érvek az árfolyam-ingadozás, illetve a különböző valuták külkereskedelmi fizetésekben való használatának tranzakciós átváltási költsége, mint kereskedelmet akadályozó tényezők megszűnésére épülnek. A bővülő külkereskedelem növekedés élénkítő hatását pedig a technológiai transzfer, a

szaktudás átvétele, a növekvő verseny és egyéb, a nagyobb külkereskedelemből származó, a növekedésre pozitív hatást gyakorló tényezők magyarázzák.

- *Az önálló monetáris és árfolyam-politika feladása:*

Az önálló monetáris és árfolyam-politika elvesztését sokan az euró bevezetésének – nehezen számszerűsíthető – költségei közé sorolják. Az árfolyam-politika eszközei elvben alkalmasak az országspecifikus sokkok kezelésére. Magyarország esetében azonban erről a gazdaságpolitikai eszközről való lemondás nem jár komoly veszteséggel. Ennek oka egyrészt az, hogy mivel Magyarország külkereskedelme mélyen integrált az euróövezetbe, termelési szerkezete pedig kellően sokoldalú, az euróövezetet és Magyarországot a többi euróövezeti tagállamtól lényegesen eltérően érintő, úgynevezett aszimmetrikus sokkok valószínűsége csekély. Aszimmetrikus sokkokat okozhat a feltörekvő országokat övező bizalom ingadozása is, ezt azonban általában éppen a saját valuta fenntartása hívja életre. Az euró bevezetésével az ilyen „fertőződés-típusú” sokkok lehetősége kizárttá válik. A másik ok, hogy a nominális árfolyam változásai a magyar tapasztalatok szerint rendkívül gyorsan megjelennek a hazai árakban. Így a versenyképességi szempontból releváns reálárfolyam befolyásolása egyébként is csak korlátozottan áll a gazdaságpolitika rendelkezésére. Természetesen az euró bevezetése után sem lehet teljesen kizárni aszimmetrikus sokkok előfordulását. Ezek kisimítása azonban a sokk által érintett, hitelképes piaci szereplők számára a közös valuta bevezetése után jóval egyszerűbb.

- *A saját pénz kibocsátásából származó bevétel elvesztése:*

A saját valuta fenntartása esetén az állam a pénzkibocsátásból eredő, ún. seigniorage bevételhez jut. A monetáris unióban való részvétellel ez a bevétel értelemszerűen a nemzeti jegybanktól átkerül a KBER-hez, és csak onnan kerül visszaosztásra az euróövezeti tagállamok számára előre meghatározott szabályok alapján. Ezek a szabályok az adott tagállam lakosságát és gazdasági teljesítményét veszik figyelembe. A nemzetgazdasági szintű nettó seigniorage veszteség számításakor ezt a várható visszaosztott jövedelmet kell összevetni azzal a bevétellel, amit – ugyanolyan gazdasági növekedési és inflációs teljesítmény (azaz ugyanolyan arányú pénzkibocsátás mellett) – a saját valuta fenntartása esetén realizálna az állam.

A hasznok és az esetleges költségek számbavétele alapján el lehet mondani, hogy a tartós hasznok a Magyar Nemzeti Bank becslése szerint évente a GDP 0,3–1%-ával haladják meg a tartós költségeket, azaz a monetáris unióba való belépés minden egyes évvel való halasztása ekkora veszteséget jelent az országnak.

A fentiek eredményeképpen EU-csatlakozásunkat követően célszerű megcélózni a mielőbbi monetáris uniós tagságot.

II.I.III. A monetáris uniós tagság feltételeinek teljesítése

A már EU-tagállamként funkcionáló, de az euróövezethez még nem kapcsolódó

Magyarországra vonatkozni fognak mindazon közösségi előírások, amelyek a tagállamok egymás közötti gazdaságpolitikai koordinációjának tartalmi elemeit és intézményi kereteit rögzítik. A konvergencia-kritériumok teljesítését ebben az időszakban már formálisan is azoknak az Európai Unión belüli gazdaságpolitikai felülvizsgálati mechanizmusoknak a kereteiben értékelik majd. Az euróövezeten kívüli többi tagállam konvergencia programjához hasonlóan a magyar programnak is arra kell irányulnia, hogy a követendő gazdaságpolitika alapozza meg a nominális konvergenciát. A Stabilitási és Növekedési Egyezmény értelmében az államháztartásban középtávon egyensúlyközeli helyzetet kell előírni, és ezzel a célkitűzéssel, valamint az ár- és árfolyam-stabilitás céljával összhangban kell alakítani a tervezett költségvetési, monetáris és árfolyam-politikát.

A hiteles konvergenciaprogram megvalósítása és a gazdasági teljesítmény javulása (a versenyképesség növelése, szerkezetváltás, a hatékonyság javulása) révén nyílik majd lehetőség a maastrichti kritériumok tartós teljesítésére. A közösségi előírások alapján a Bizottság és az EKB két évente elkészítik konvergenciajelentéseiket az euróövezeten kívüli tagállamok helyzetéről, de a szóban forgó tagállam a két jelentés közötti időszakban is kérheti ilyen jelentés elkészítését.

Az EU intézményei (a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa, az Európai Parlament és a tagállamok állam- vagy kormányfőiből álló Tanács) éppúgy ezen konvergencia jelentések alapján foglalnak állást, illetve döntenek majd hazánk monetáris unióhoz való kapcsolódásáról, mint ahogy 1998 tavaszán tették az eurót 1999 elejétől bevezető tagállamok esetében. Az egyetlen különbség az eljárásban, hogy a végső döntést nem a tagállamok állam- és kormányfőiből álló Tanács, hanem a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa fogja meghozni. Görögország esetében már a gyakorlatban is sor került arra, hogy a fenti foratókönyv alapján egy, kezdetben az euróövezeten kívüli EU-tagállam a konvergencia kritériumok teljesítése eredményeképpen csatlakozhatott a monetáris unióhoz.

Mint láthattuk a monetáris uniós tagság követelményeit jogi és gazdasági kritériumokra lehet bontani. Míg a jogi feltételnek, amely a nemzeti jegybankra vonatkozó szabályok átvételéből áll, már a mai napon szinte teljes mértékben megfelelünk, a gazdasági kritériumok terén még több tekintetben nem felel meg Magyarország.

A jogi kritériumnak való megfelelés mellett jelenleg az adósság- és költségvetési deficit kritériumok teljesíthetősége sokkal kevésbé tűnik problematikusnak, mint az inflációs, illetve az árfolyam-kritériumok együttes teljesíthetősége.

III.

Az Euróra történő átállás a fegyveres testületek gazdálkodásában

III.I. A Lisszaboni Szerződés

A Lisszaboni szerződés az Európai Unióról és az Európai Közösséget létrehozó szerződések módosításáról szóló szerződés, melyet az uniós tagállamok állam- és kormányfői 2007. december 13-án írtak alá a portugál fővárosban. A szerződés a következő főbb célkitűzéseket hivatott megvalósítani: hatékonyabb döntéshozatal,

korszerű intézményrendszer, következetesebb külső fellépés és a demokrácia kiteljesítése az Európai Parlament és a nemzeti parlamentek szerepének növelése révén. A Lisszaboni Szerződés csak azt követően lép hatályba, ha azt valamennyi tagállam saját alkotmányos követelményeinek megfelelően jóváhagyta.

A szerződés a Római Szerződésnél pontosabban fogalmazza meg az EU-nak a közös kül- és biztonságpolitika terén betöltött szerepét. A védelmi kérdésekben továbbra is a 27 uniós tagállam egyhangú jóváhagyására lesz szükség. Az EU saját területén kívüli missziói eddig az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban a békefenntartás, a konfliktusmegelőzés és a nemzetközi biztonság erősítése céljából valósultak meg. Az új szerződés ezen túlmenően kiterjeszti az EU szerepét leszerelési műveletekre, katonai tanácsadói és segélynyújtási feladatokra és a konfliktusok lezárását követően a helyzet stabilizálására irányuló műveletekre is. Lehetőséget teremt továbbá arra is, hogy a védelem területén szorosabban együttműködni kívánó tagállamok megerősítsék együttműködésüket.

A szerződés előírja, hogy a tagállamoknak a közös biztonság- és védelempolitika végrehajtásához szükséges polgári és katonai kapacitást kell az Unió rendelkezésére bocsátaniuk, valamint meghatározza az Európai Védelmi Ügynökség szerepét. Emellett önkéntes jellegű szolidaritási záradékot vezet be arra az esetre, ha egy tagállamot terrortámadás ér, illetve ha természeti vagy ember okozta katasztrófa áldozatává válik.

III.II. A Római szerződés

Az EGK-t létrehozó Római Szerződés (1957. január 1.-jei hatályba lépésével) a közösség általános céljaként közös piac létesítését, továbbá a tagállamok gazdaságpolitikájának fokozatos egymáshoz közelítésével a gazdasági élet harmonikus fejlesztését, a folyamatos és kiegyensúlyozott fejlődést, az életszínvonal gyors emelkedését és az államokat összekötő kapcsolatok szorosabbra fűzését jelölte meg.

A tagállamok biztonságpolitikájának kialakítása minden résztvevő ország szuverén joga, melynek tekintetében figyelembe kell venni, hogy a fejlődés az egységesítés irányába mutasson. Így ez mégsem katonai szerződés, de a közös együttműködés irányába mutat.

A szerződés 223. cikkelye alapján egy tagállam sem kötelezhető arra, hogy olyan információt szolgáltatson, amelynek kiadása nézete szerint ellentmond alapvető biztonsági érdekeinek. Emellett minden tagállam hozhat olyan intézkedést, amely véleménye szerint alapvető biztonsági érdekei megőrzése szempontjából fontos, ha fegyverek, lőszeres és hadianyagok gyártására vagy az azokkal folytatott kereskedelemre vonatkoznak. Ezek az intézkedések a közös piacon érvényes, nem közvetlenül hadi célokat szolgáló termékekre vonatkozó versenyfeltételeket nem befolyásolják hátrányosan.

A 224. cikkelyben foglaltak alapján a tagállamok egyeztetik véleményüket annak érdekében, hogy közös fellépéssel akadályozzák meg, hogy a közös piac működését megzavarják az olyan intézkedések, amelyeket egy tagállam a közrend súlyos megzavarása, valamint háború esetén, illetve komoly, háborús veszélyt jelentő nemzetközi feszültségben vagy azon kötelezettségek teljesítésekor hozott, amelyeket a béke fenntartása és a nemzetközi biztonság fenntartása tekintetében vállalt el.

A 228/a. cikkely előírásai arra vonatkoznak, hogy ha az Európai Unióról szóló Szerződésnek a közös kül- és biztonságpolitikára vonatkozó intézkedései értelmében elfogadott közös álláspont vagy közös akció olyan akciót ír elő a közösség számára, amely egy vagy több harmadik országgal folytatott gazdasági kapcsolatok teljes vagy részleges megszakítására vagy csökkentésére irányul, a Tanács – a Bizottság javaslatára – minősített többséggel meghozza a szükséges sürgős intézkedéseket.

III.III. Előnyök a védelmi szektorban

Az Euróra történő átállással kapcsolatosan a fegyveres erők gazdálkodásában többféle előnnyel lehet számolni. Ezek a következők:

- Az árak átláthatósága növekedésének köszönhetően a tárca beszerzései tekintetében az olcsóbb helyen vásárolhatnak, elősegítve ezzel az árak kiegyenlítődsét. Így a hatékonyság növelése a piaci szereplőket nem kizárólag az egységes európai piacon hozhatja kedvezőbb helyzetbe, hanem a nemzetközi piacon is versenyképesebbé teszi termékeiket, szolgáltatásaikat.
- Az egyetlen pénz (az egységes valuta) alkalmazása révén komoly megtakarítások érhetők el, hiszen megszűnnek a különböző valuták egymásra történő átváltásával kapcsolatos költségek.
- Az egységes valuta alkalmazásából adódó legfontosabb előny az árfolyam-ingadozások kiküszöböléséből származik.
- Az euróövezet tőkepiacain jelentős változásokat indított el, melyek a verseny erősödésével járnak, ami – a pénzügyi szolgáltatások költségeinek csökkenésével, a szolgáltatások szélesebb körű kínálatával, illetve összességében nagyobb kereslettel és kínálattal (likviditással) – növeli a piacok hatékonyságát.
- A külföldi fizetőeszközök forintra vagy más külföldi fizetőeszközre való átváltása fejében az ügyfeleknek felszámított jutalékok, vételi- és eladási árkülönbözetek formájában merülnek fel, mely költségek csökkennek.
- A közös valuta a külkereskedelem bővülésén keresztül is emelheti a magyar gazdaság növekedési ütemét, és ezáltal a védelmi kiadásokra fordítható összegeket.
- A csökkenő reálkamat okozta növekedési többlet, mivel a reálkamatok csökkenésének hatására a fizikai és szellemi tőkébe történő magán- és közösségi szektor beruházásai a védelemmel kapcsolatos vállalkozások területén is feltehetőleg növekedni fognak.
- A saját valuta (Ft) fenntartásának tranzakciós költségei csökkennek, így minden védelmi kiadás, költség is csökkenhet.
- A közös valuta a külkereskedelem, így a védelmi szektor külkereskedelmének bővülésén keresztül is emelheti a magyar gazdaság növekedési ütemét.

Az Euróra történő átállás várhatóan hátrányokkal is jár, úgymint:

- az önálló minősített és árfolyam-politika elvesztése nem számszerűsíthető költségekkel járhat, hazánkban azonban nem túl komoly veszteséggel.

- A saját valuta fenntartása esetén az állam a pénz kibocsátásából származó bevétel elvesztésére számíthat, mely csökkenti az állami bevételeket, s ez által a védelmi költségvetési kereteket is.

III.IV. Minősített időszakos intézkedések

A Honvédelmi Törvény (HTv.) a minősített időszakos intézkedések kérdéskörében rögzíti a szükséges technikai- és jogalkotási lépéseket. A 187.§ (1) bekezdése szerint például elrendelhető a deviza és valuta felajánlása kötelező vételre, a mentességek pedig megszüntethetők. A (2) bekezdés értelmében a deviza és valuta kiutalása, átutalása vagy felhasználása engedélyhez köthető, illetve ideiglenesen felfüggeszthető. 188.§ előírja, hogy a takaré- és nyereségetektől, valamint az értékpapírok alapján történő kifizetések teljesítése korlátozható, illetve ideiglenesen felfüggeszthető.

Ezen minősített időszakos intézkedések egy nemzetállamban használhatók, de integrációban nem, így az Euróra történő átállás után ezeket át kell értékelni, újra kell fogalmazni.

IV. Összegzés

Európai integrációnk kiemelkedő fontosságú lépése, az Európai Unióhoz való csatlakozásunk nem csupán önmagáért való cél volt. Akárcsak a tagság, már az arra való felkészülés is fokozta a magyar gazdaság rugalmasságát, s ezáltal a gazdaság teljesítőképességét. A versenyképesség javítása és a fenntartható gazdasági növekedés ugyan a gazdaságpolitika önálló céljai, de teljes mértékben összhangban állnak az Európai Unió tagsági követelményeivel és feltételeivel. Mindebből következik, hogy az e célok megvalósításához elengedhetetlen gazdasági lépések megtétele nem kizárólag az EU-tagság reményében történik, hiszen a nyugat-európai szinthez való felzárkózást biztosító, fenntartható növekedési pályának, az életszínvonal javításának és az ország jóléte emelésének az alapfeltételét is jelentik.

Európai integrációnk másik jelentős eseménye lesz Magyarország részvétele a monetáris unióban. Tekintve, hogy Magyarország már a csatlakozási tárgyalások során elkötelezte magát a mielőbbi monetáris uniós tagságra, illetve a részvételi kritériumok teljesítésére, maga a részvétel nem is kérdéses, csupán a tagság időpontja. A monetáris uniós tagság jogi követelményei az új jegybanktörvény hatályba lépésével nagyrészt teljesültek. A hátralévő jogszabály-módosítások ennél jóval kisebb horderejűek, a jegybanktörvény tekintetében az EU-tagság intézményes vonatkozásainak kezelését, továbbá az MNB-nek a monetáris uniós tagságból adódóan megváltozó jogosítványait és kötelezettségeit érintik.

A konvergencia-kritériumok által megszabott gazdasági feltételek teljesítése a monetáris uniós tagság célkitűzése nélkül is a magyar gazdaságpolitika érdekében áll, a tagság optimális időzítésénél csupán a feltételek teljesítésének a költségeit kell számba venni. Kimutatható, hogy a magyar gazdaságpolitika számára legnagyobb kihívást

jelentő árstabilitási kritériumnak való megfelelést feltételező inflációcsökkentés gazdasági költségei – a beragadó inflációsvárakozások miatt – idővel egyre nőnek, így az inflációcsökkentés ütemezésének az érve a mihamarabbi monetáris uniós tagság mellett szól. Az árstabilitási kritérium teljesítése érdekében az MNB – a fegyelmezett költségvetési politika támogatásával – inflációs célkövetéses rendszerében egy több évre szóló, fokozatos inflációcsökkentési tervet alakított ki, amely a 2004/2005-ös referenciaidőszakra biztosítani fogja a kritérium által megkívánt inflációs szintet. Az új monetáris politikai rendszer keretében kialakított +/-15%-os ingadozási sáv, euróhoz rögzített árfolyamrendszer már jelenleg teljes mértékben megfelel az Európai Unió árfolyam-mechanizmusában való részvétel feltételeinek. Ez tehát azt jelenti, hogy amennyiben 2004-es EU-csatlakozásunk idejére teljesítettük volna az árstabilitási, kamat- és költségvetési kritériumot, az európai árfolyam-mechanizmusban eltöltött minimum két éves tagságot követően monetáris uniós tagságunk megvalósulhatott volna, és már Magyarországon is bevezethettük volna a közös európai valutát, az eurót.

A jelenlegi kormány szerint ebben az évtizedben Magyarország valószínűleg nem csatlakozik az eurózónához, mellyel kapcsolatban sokminden megváltozott az elmúlt években. Aki most lép be, igen nagy kockázati felárat vállal. A félelem megvan annak irányába, hogy az eurózóna széteshet, mely az idén aligha nyeri vissza stabilitását.

Az eurózóna tagállamaiban az EKB által megállapított kamatszint jóval alacsonyabb, mint a hazai, ami ezért vonzó lehet számunkra. Célszerű is lenne mihamarabbi csatlakozásunk abból a szempontból, hogy a magyar gazdaság ezer szállal kötődik az eurózónán belüli tagállamokhoz, az export-import része is jórészt onnan származik. Így a belépéssel egy nemkívánatos árfolyam-ingadozási kockázat lenne kiiktatható a rendszerből. Emellett több olyan vállalat – köztük biztonságpolitikai, a fegyveres erőkkal kapcsolatban álló cégek – működik az országban, melyeknek léte függ attól, hogy az euró árfolyama elfogadható sávban ingadozzon.

Amennyiben viszont nem lépünk be az eurózónába, megmarad monetáris politikánk függetlensége, így például a kamatszint szabályozásával serkenteni lehet a gazdaságot. Am ezt csak olyan országban kell komolyan venni, ahol a gazdaság robosztus és stabil.

Magyarország számára tehát fontos, de nem a leglényegesebb kérdés, hogy van-e eurója vagy sem. Sokkal inkább arra kell koncentrálnunk, hogy gazdaságunk fenntartható növekedési pályára álljon és fundamentumai megerősödjenek.

Általában az euróra történő átállásra való felkészülés általánosságban szól valamennyi szektorra, szakpolitikára, ágazatra vonatkozóan. Ebben a cikkben tehát nem kívántam konkrétan kifejteni az euróra történő átállás részleteit a védelmi szektorra vonatkozóan, mivel ez lesz a kutatási témám későbbi iránya.

FÜGGELÉK

Kronológia

1. szakasz: 1990. július 1. – 1993. december 31.

- A tőke mozgásokra vonatkozó korlátozások teljes leépítése.
- A tagállamok közötti szorosabb gazdaságpolitikai egyeztetés kereteinek

kialakítása (többéves konvergenciaprogramok alapján).

- A nemzeti jegybankok közötti szorosabb együttműködés kialakítása.

2. szakasz: 1994. január 1. – 1998. december 31.

- Az Európai Monetáris Intézet (EMI) megalapítása és ennek keretében a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER), valamint az egységes monetáris politikára való áttérés jogi, intézményi és technikai előfeltételeinek kialakítása.
- A fő célkitűzés a nominális konvergenciakritériumok teljesítése, illetve a tagállamok gazdasági teljesítményének közelítése.
- A nemzeti monetáris politikák koordinációja.
- A tagállamok közötti gazdaságpolitikai koordináció erősítése (évente meghatározott gazdasági irányelvek lefektetése és ezek, illetve a túlzott költségvetési hiány elkerülését célzó felügyeleti mechanizmus létrehozása).
- A nemzeti jegybankok függetlenségének biztosítása a szerződés előírásai alapján.

3. szakasz: 1999. január 1-jétől

- A monetáris unióban részt vevő országok valutája és az euró közötti átváltási arányok visszavonhatatlan rögzítése.
- A monetáris politika delegálása a KBER-hez, és ezzel az egységes monetáris politika meghatározása és végrehajtása.

Az euró bevezetésének fázisai

1. fázis: 1998. május 1. – 1998. december 31.

- Döntés az eurót bevezető országok köréről.
- Az Európai Központi Bank (EKB) és a KBER létrehozása.
- A pénzcseréhez szükséges törvényi keretek és módosítások elfogadása.
- Az euróbankjegyek és -érmék előállításának kezdete.
- A monetáris unióban részt vevő országok valutája és az euró közötti átváltási arányok visszavonhatatlan rögzítése.

2. fázis: 1999. január 1. – 2001. december 31.

- Az euró számlapénzként történő bevezetése.
- A monetáris politika delegálása a KBER-hez, és ezzel az egységes monetáris politika meghatározása és végrehajtása.
- A KBER bevezeti a Transz-Európai Automatizált Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszert (TARGET), és biztosítja az átváltást a visszafordíthatatlan konverziós rátán.

3. fázis: 2002. január 1. – legkésőbb 2002. február 28.

- Az euróbankjegyek és -érmék forgalomba hozatala.
- Pénzcsera a közületi, vállalati és háztartási szektorban.
- Legkésőbb 2002. február 28-i határidővel a pénzcserét a tagállamok mindegyikében végre kell hajtani. Ekkortól a nemzeti valuták véglegesen kikerülnek a forgalomból.

SZÓSZEDET

GMU: Gazdasági és Monetáris Unió

EMI: Európai Monetáris Intézet

KBER: Központi Bankok Európai Rendszere

EKB: Európai Központi Bank

SNE: Stabilitási és Növekedési Egyezmény

Koppenhágai kritériumok: azt a feltételrendszert jelöli, amelyet az Európai Unió a csatlakozási tárgyalások megkezdésének alapfeltételéül szabott a közösséghez csatlakozni kívánó kelet-európai államok számára.

transzparencia: átláthatóság, az információk hozzáférhetővé tétele

szubszidaritás: „tartalék”, „segítség”, „támogatás”, „pénzbeli segély

Maastrichti Szerződés: az EU megalakulásához vezetett, a pénzügyi és politikai unióról szóló különböző tárgyalások eredménye volt. A szerződés tartalmazta az euró bevezetésének körülményeit, és itt jelenik meg az Unió hárompilléres szerkezete.